

Lekmannarevisorerna granskar

**UMEÅ KOMMUN
INFRASTRUKTUR I UMEÅ AB**

Grundläggande granskning 2024

1. Inledning och bakgrund

Lekmannarevisorernas uppgift är att utifrån en demokratisk utgångspunkt granska om de kommunala bolagen arbetar i enlighet med fullmäktiges avsikt och mål, om verksamheten är effektiv och om det finns en tillräcklig intern kontroll.

I aktiebolagslagens 10 kap 3 § framgår att lekmannarevisorns uppdrag är att granska:

- om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt sätt
- om verksamheten sköts på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver. Enligt God revisionssed ska den grundläggande granskningen innehålla:

- Granskning av måluppfyllelse
- Granskning av styrning och intern kontroll

Granskningen är inriktad på att översiktligt bedöma måluppfyllelsen samt om bolagsstyrelserna har en tillräcklig styrning och kontroll för att leva upp till ägardirektiv, mål och andra styrdokument/beslut som fullmäktige fastställt.

Den grundläggande granskningen baseras på lekmannarevisorernas riskanalys och omfattar samtliga majoritetsägda kommunala bolag. Den grundläggande granskningen ger också underlag att under året uppdatera riskanalysen.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den grundläggande granskningen är att ge lekmannarevisorerna underlag för sitt uttalande i granskningsrapporten där uppgiften är att bedöma om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med en tillräcklig intern kontroll.

De övergripande revisionsfrågor som granskningen avser att besvara är:

- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål, beslut och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt?
- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt?
- Arbetar styrelsen strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?

1.2 Avgränsningar

Granskningen följer ett årshjul, och omfattar såväl granskning som bedömning utifrån väsentliga styr- och uppföljningsdokument som upprättas under året. Granskningen färdigställs och avslutas efter att styrelserna behandlat sina årsredovisningar för 2024.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen, aktiebolagslagen (8 kap. 4 och 8 §§), god revisionssed 2022 samt:

1.3.1 Riktlinjer för aktiverande styrning (2021-03-09)

Fullmäktige antog år 2021 riktlinjer för aktiverande styrning.¹ Av riktlinjerna framgår hur fullmäktige ska styra de kommunägda bolagen genom grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag.

Fullmäktige ska fastställa ett skriftligt grunduppdrag för samtliga helägda kommunala bolag. Grunduppdraget är specifikt för respektive bolag och förtydligar både bolagets kommunala ändamål och bolagets roll och ansvar. Grunduppdrag ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Bolagens grunduppdrag framgår av bolagsordningen och konkretiseras i ägardirektiv.

Inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige och ska ge riktning och förändring inom ett avgränsat område som berör flera kommunala aktörer. Fullmäktiges inriktningsmål gäller för minst en mandatperiod och kan riktas till namngivna nämnder eller bolag om dessa särskilt ska prioritera arbetet med just detta inriktningsmål. Inriktningsmål som riktas till kommunala bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv.

Utöver grunduppdrag och inriktningsmål kan fullmäktige tilldela enskilda bolag tilläggsuppdrag. Dessa kan om så krävs infogas i bolagets ägardirektiv.

1.3.2 Bolagsordning

I bolagsordningen framgår omfattningen av bolagets verksamhet samt bolagets ändamål och grunduppdrag.

1.3.3 Generella ägardirektiv

Fullmäktige antog i mars 2021 generella ägardirektiv för styrning av de kommunala bolagen. De generella direktiven innehåller krav och riktlinjer för samtliga hel- eller majoritetsägda bolag i bolagskoncernen och avser bland annat:

- Efterlevnad av lagar och styrning från fullmäktige
- Innehåll och form för bolagsstyrelsens arbetsordning
- Innehåll och form för VD-instruktion
- Uppföljning och rapportering
- Samverkan

Av de generella ägardirektiven framgår även att Bolaget ska stödja uppfyllandet av Umeå kommuns vision och övergripande mål. Umeå kommuns vision och övergripande mål för perioden 2022 – 2025 är följande:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden.
- Mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv
- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

¹ Kommunfullmäktige 2021-03-29

- Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Bolagets verksamhet ska vidare bedrivas i enlighet med följande tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige:

- Uppdrag 8: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

1.3.4 Specifika ägardirektiv

De specifika ägardirektiven anger bolagets grunduppdrag och de mål som bolaget har att förhålla sig till, såväl ekonomiska mål, klimat- och miljömål samt kommunfullmäktiges mål.

Bolagets fastighetsförvaltning ska drivas enligt affärsmässiga principer.

Bolaget skall vid utgången av varje tertial rapportera ekonomiskt utfall och nyckeltal enligt anvisningar och tidplan som fastställs av moderbolaget.

Genom en aktiv marknadsföring så att järnvägstransporter prioriteras av kunderna i förhållande till vägtransporter ska minskad miljöbelastning uppnås. Det förutsätter en effektiv terminalverksamhet och konkurrensneutralitet. Bolaget ska arbeta för att deras verksamheter tar sin utgångspunkt i ett miljömässigt modernt förhållningssätt.

Av kommunfullmäktiges mål, som anges ovan, så framgår det av ägardirektivet att bolaget särskilt träffas av nedan mål och uppdrag:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
 - Uppdrag 1: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för tillväxt i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden. Samordningsansvar: kommunstyrelsen och individ- och familjenämnden. Mål 2 destinerar särskilt till: individ- och familjenämnden, för- och grundskolenämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, AB Bostaden, Umeå Parkerings AB och Infrastruktur i Umeå AB.
 - Uppdrag 4: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för social hållbarhet i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning

1.4 Genomförande

Granskningen har genomförts genom löpande insamling av fakta och iakttagelser (tex via styrelsens protokoll och tillhörande underlag såsom mål- och budgetdokument, ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter, bokslut). Dialoger har genomförts med VD och styrelsens presidium två gånger under året. Avstämningar har genomförts med bolagets auktoriserade revisor.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende verksamhetsstyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Fastställt en affärsplan som baseras på bolagsordning och ägardirektiv		Styrelsen beslutade 2023-12-15 om verksamhetsplan 2024. Av verksamhetsplanen framgår bolagets uppdrag, affärsområden, övergripande mål och fokusområden.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport		Styrelsen hålls löpande informerad vid varje styrelsemöte genom presentation av en resultatrapport innehållandes koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Det har inte skett någon uppföljning av bolagets mål och ägardirektiv. Under 2023 års grundläggande granskning noterades avsaknad av en strukturerad uppföljning av mål och ägardirektiv. Av underlag från styrelsemöte 2024-09-27 framgår att styrelsen diskuterat uppföljning av bolagets grunduppdrag, ägardirektiv och mål. Ärendet återremitterades då styrelsen i beslutsunderlaget önskar ett konkret förslag för hur återrapporteringen kan utformas
Uppnår grunduppdrag enligt ägardirektivet		Uppföljning av grunduppdrag och mål har inte genomförts, se ovan. Bolaget har diskuterat hur de ska arbeta med sådan uppföljning, men utifrån underlag kan vi inte se att ett sådant arbete finns etablerat vid tid för granskningen. Av den rapportering som styrelsen erhåller framgår de projekt och aktiviteter som bolaget driver. Vi har inte noterat några avvikelser från grunduppdraget.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag		Inga väsentliga avvikelser har noterats.

 = ingen eller oväsentlig avvikelse, = viss avvikelse, = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen delvis har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt. Detta då det inte sker en strukturerad uppföljning av bolagets grunduppdrag och mål.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende ekonomistyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år	✓	Styrelsen beslutade 2023-11-17 om budget för 2024.
Följt upp ekonomin i delårsrapport	✓	Ekonomin har följts upp under året genom delårsrapporter tertialvis. Dessa har presenterats för styrelsen under maj och september. T1 godkändes 2024-05-24, § 4. T2 godkändes 2024-09-27, § 5. Styrelsen får därtill vid varje styrelsemöte uppföljning av verksamheten i form av en resultatrapport som innehåller koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Styrelsen erhåller även en finansrapport vid varje styrelsemöte.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	Uppföljning per helår har dels skett genom fastställande av årsredovisning, dels i rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2024.
Når måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Bolaget redovisar ett resultat på -6,4 mkr, jämfört med budgeterat resultat på -4,7 mkr. Avvikelsen förklaras av fastighetsunderhåll, ökade energikostnader samt legionellautbrott, vilket ledde till att en anläggning behövde stängas. Stängningen av badet medförde ökade kostnader.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt har säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt.

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende intern kontroll under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Genomfört en riskanalys	✓	Risker har identifierats och en internkontrollplan upprättats. Risker har beskrivits och värderats utifrån sannolikhet och konsekvens. Åtgärder/aktiviteter har koppling till riskvärde.
Beslutat om kontrollmoment utifrån identifierade risker	✓	Styrelsen beslutade om internkontrollplan för 2024 på sitt sammanträde 2023-12-15. Internkontrollplanen innehåller planerade aktiviteter/åtgärder utformade för att hantera de risker som i riskanalysen bedömts som väsentliga. Samtliga åtgärder/aktiviteter ska genomföras löpande och har därmed inget slutdatum
Följt upp resultatet av genomförda kontrollmoment	—	Uppföljning av internkontrollplanens riskhanterande aktiviteter/åtgärder sker kontinuerligt, enligt bolagsstyrningsrapport. Enligt internkontrollplanen ska samtliga av aktiviteterna/åtgärderna genomföras löpande och därmed saknas särskilda tidpunkter för uppföljning av internkontrollplanen.
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Övriga iakttagelser

Internkontrollplanen är gemensam för hela INAB-koncernen och omfattar fyra risker, varav riskvärdet för tre av dem bedöms motivera åtgärd medan riskvärdet för den fjärde motiverar åtgärd vid behov. VD är ansvarig för samtliga aktiviteter/åtgärder och slutdatum för aktiviteterna/åtgärderna saknas då arbetet ska ske löpande.

2.3.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen delvis arbetar strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll.

Bolaget har identifierat risker och upprättat en internkontrollplan som fastställts av styrelsen. Uppföljning/utvärdering sker i samband med riskvärdering inför kommande år. Det sker dock inte en strukturerad uppföljning till styrelsen.

3. Sammanfattade bedömning

I vår översiktliga granskning av Infrastruktur i Umeå AB har vi inte hittat några väsentliga avvikelser. Vi bedömer därför att styrelse och VD i allt väsentligt har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av ekonomi. Vi bedömer att styrelse och VD delvis har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamheten. Vidare bedömer vi att styrelse och VD delvis har säkerställt en tillräcklig intern kontroll.

Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål, beslut och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt?	Delvis	Styrelsen har fastställt en verksamhetsplan för 2024 där bolagets uppdrag, affärsområden, övergripande mål och fokusområden framgår. Styrelsen hålls löpande informerad vid varje styrelsemöte genom presentation av en resultatrapport innehållandes koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Det sker dock inte någon strukturerad uppföljning av bolagets mål och grunduppdrag enligt ägardirektiv.
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt?	Ja	Styrelsen har fastställt en budget för år 2024. Delårsrapporter har upprättats efter första och andra tertialen och godkänts av styrelsen. Årsredovisning har fastställts av styrelsen. Styrelsen har fått information om den ekonomiska utvecklingen löpande under året, samt om vad som ligger bakom eventuella avvikelser.
Arbetar styrelsen strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?	Delvis	Styrelsen har fastställt en internkontrollplan, som grundar sig i en riskanalys. Av internkontrollplanen framgår aktiviteter/åtgärder för hantering av riskerna. Dessa uppges ske löpande. Det sker dock inte en strukturerad uppföljning av internkontrollplanen.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi styrelsen att:

- Utveckla arbetet och återsrapporteringen avseende uppföljning av grunduppdrag och mål
- Säkerställa att uppföljning av internkontrollplanen sker på ett strukturerat sätt och återsrapporteras till styrelsen